A kvangdzsui felkelés (Kvangdzsui demokratikus mozgalom) és hatása a dél-koreai demokratizációs törekvésekre

2023

Bevezetés

Az 1980-as kvangdzsui felkelést választottam témául, mivel hazánkban csupán azok hallottak erről az eseményről, akik mélyebben foglalkoztak a koreai történelemmel, mint e sorok írója, vagy kedvelik a koreai kultúra valamely részét, és látták vagy olvasták valamelyik, a felkelésről szóló művet.

Az átlagember legtöbbször, ha Korea és a diktatúra szavakat együtt hallja, akkor legtöbbször az északi országrész, Kim Dzsong Ün és a rakétakísérletek vagy a díszszemléken vonuló harckocsik jutnak az eszébe. Pedig délen is egészen 1987-ig keménynek mondható diktatúra volt, amelynek vezetői semmitől sem riadtak vissza, hogy hatalmon maradhassanak. Kelet- és Közép-Európában ekkor már közel volt a rendszerváltás, amely a legtöbb szocialista országban békésen ment végbe, kivéve Romániát, ahol forradalom söpörte el a Ceausescu házaspár uralmát. Eurázsia másik felén, Kínában pedig ugyanekkor, 1989-ben verik le a politikai reformot követelő diákok tüntetését a Tienanmen téren. Két évvel később, 1991-ben pedig felbomlik a Szovjetunió, és ezzel megszűnik a második világháború vége óta fennálló kétpólusú világ. Ennek következtében az Egyesült Államok marad az egyedüli szuperhatalom a bolygón, melynek szövetségese az általam vizsgált Dél-Korea.

Tanulmányomban először bemutatom a felkelést kiváltó okokat, ezután a felkelés lezajlását. A dolgozatban olyan eddig fel nem használt újságcikkeket is felhasználok, melyek magyar nyelven tudósítottak az eseményekről. Meg kell jegyezni, hogy hazánk ebben az időszakban a két Korea közül a Koreai Népi Demokratikus Köztársasággal ápolt jobb kapcsolatot, ez pedig az újságcikkek álláspontján is érződik, ezért kritikusan kell hozzáállni a cikkek tartalmához.

Végül pedig az események utóhatásairól mutatok egy körképet, hogy hogyan hatott Kvangdzsu a demokratizáció későbbi győzelmére Dél-Koreában.

A tanulmányban szereplő koreai tulajdonnevek átírása a Magyar Tudományos Akadémia kelet-ázsiai nyelvekre vonatkozó fonetikus irányelvei szerint történt.

Előzmények

Ahogy Gazdag Ferenc és Remek Éva *A biztonsági tanulmányok alapjai* című könyvében olvashatjuk, a felkelés egy szervezett politikai erőszakforma. Mivel a hatalomgyakorlással szembeni elégedetlenségből fakad, ezért általánosabb politikai és társadalmi céljai vannak, így nagyobb tömegeket mozgósít. Bár a felkelés általában nincs előre megtervezve, mégis

ellentétben a zendüléssel és a lázadással intézményeket hoz létre (például bizottságok, tárgyalócsoportok stb.). Ezek a bizottságok, ahogy látjuk majd, megvoltak Kvangdzsuban is. A felkelés résztvevői általában nem az alkotmányos rend megdöntését, sokkal inkább annak visszaállítását tűzik célul.[1] Ez esetben a Cson Du Hvan-rezsim leváltása, és egy demokratikus kormány beiktatása volt a cél.

A felkelés indítékaként több okot is felhoznak a szakértők. Ezek közé tartoznak: a tekintélyelvűség Dél-Koreában, a társadalmi és politikai elégedetlenség a Csolla-tartományban, Pak Csong Hi meggyilkolása és az 1979. december 12.-ei és az 1980 május 17.-ei puccsok.[2]

Az 1948-ban megalakuló Koreai Köztársaság (továbbiakban Dél-Korea) első elnöke, az erősen antikommunista nézeteket képviselő Li Szin Man (1875–1965) volt. Az ország elnöke a koreai háború utáni megtorlásokban mintegy százezer kommunistagyanús személyt végeztetett ki. 1960. április 19-én nyílt választási csalással megnyerte a választást, majd az ez ellen tüntető tömegbe lövetett, amely során 130-an vesztették életüket, ezután pedig le kellett mondania. Később, a Pak Csong Hi-rezsim idején az élet minden területére kiterjedt a kaszárnyaszigor. Például a cenzúra szigorodott, a mozikban minden film előtt le kellett játszani a nemzeti himnuszt, valamint a nők nem hordhattak rövid szoknyát és a férfiak nem viselhettek hosszú hajat. 1945-től 1993-ig kisebb megszakításokkal nacionalista, antikommunista és konzervatív pártok voltak hatalmon. A tekintélyelvűség visszavezethető a konfucianizmusra és a konformitás logikájára is Mun Csungin, több dél-koreai elnök tanácsadója és a Jonsze Egyetem professzora szerint.[3]

Csolla, az ország délnyugati tartománya évszázadokon át szemben állt a délkeleti részen elhelyezkedő Kjongszanggal. A japán gyarmati uralom idején Kjongszang területén építették meg a Phenjan-Szöul-Puszan vasutat és műutat, amelyen a félszigetről Puszan kikötőjébe, majd Japánba szállították a koreai rizst. A folyók vízbősége miatt Kjongszangban lendült fel a nehézipar, és az acélgyártás is, ez elszívta a munkaerőt Csollából. Csolla Korea magtárának számított.

Kjongszangban kezdték politikai karrierjüket Pak Csong Hi, Cson Du Hvan és Ro Te Vu tábornokok, míg Csollából ezzel szemben csak Kim De Dzsung ellenzéki vezető származott. Hagyományosan innen indultak az ellenálló és demokratikus mozgalmak és a felkelések, például a Tonghak parasztlázadás, a kvangdzsui diákmozgalom, a Joszu–

[1] Gazdag Ferenc – Remek Éva: A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg – Campus, 2018.
[2] A témáról bővebben: Csoma Mózes: Korea története: *A két koreai állam történetszemléletének összehasonlításával.* Budapest, Antall József Tudásközpont, 2018. 225-229. pp.
[3] Moon Chung-in: *Understanding Korean Politics* (Coursera kurzus)

Szuncshon lázadás, illetve a koreai japán invázióval szembeni regionális ellenállás (1592–1598). A régió jellegzetesen baloldali, ellentétben a jobboldali Kjongszanggal.[4] Az országrészt emiatt úgy is nevezték, hogy „Észak-Korea Dél-Koreában", és itt került sor a leghevesebb antikommunista összecsapásokra a koreai háború idején.

Pak Csong Hi (1917-1979) 1961. május 16-án katonai puccsal vette át a hatalmat Li Szin Man bukása után. Elnöksége alatt Dél-Korea gyorsan iparosodott és modernizálódott japán mintára, (a tábornok a gyarmati időkben Mandzsukuóban és Japánban járt katonai iskolába) azonban rendszerét egyre inkább a kemény tekintélyelvűség jellemezte. A tábornokhoz fűződik az exportorientált gazdaságfejlesztés, ami gyorsan emelte Korea teljesítőképességét a világgazdaságban. Az első csebolok (nagy hatalmú családi vállalkozások, mint például a Hyundai, a Samsung vagy a SsangYong) ekkor alakultak ki. A vietnami háborúnak köszönhető konjunktúra, valamint a japán megszállásért adott jóvátétel is sokat segített az ország fellendítésében. Ekkoriban épült meg a pohangi acélmű, és a Szöul-Puszan autópálya. 1972-ben az elnök megszüntette a nyílt elnökválasztás intézményét, új alkotmányt léptetett életbe, amelyet Jusin-alkotmányként ismerünk a koreai történelemben. Ez élete végéig korlátlan hatalmat biztosított Pak elnöknek. 1971-ben Kim De Dzsung (1925-2009) életére törtek az elnökválasztási harcban, amikor egy katonai teherautó az üres országúton belerohant az ellenzéki vezető autójába. Két évvel később a dél-koreai titkosszolgálat ügynökei tokiói szállodai szobájából rabolták el és bele akarták fojtani a fürdőkádba Kimet, de a merénylet kudarcba fulladt. Ezt a Nobel-békedíjas elnök egy 1985 elején készített interjúban árulta el a Der Spiegel német újságnak.[5] 1976-ban Pak börtönbe záratta az ellenzéki vezetőt, az ország 1998 és 2003 közötti elnökét. Az elnök felesége, Juk Jong Szu 1974-ben merénylet áldozata lett, az elnök volt a célpont. A hetvenes évek végére Pak Csong Hi tekintélyelvű kormányzása már az Egyesült Államok számára is kellemetlenné vált. Az államfő ráadásul 1978 júliusában újabb hatéves mandátumot kapott, ami országszerte tiltakozó megmozdulásokhoz vezetett. 1979 októberében a diákság ellenállásának központja a délkeleti Maszan város lett, ahonnan csaknem húsz évvel korábban a Li Szin Man elleni diákmozgalom is elindult. Kim Dzse Gju titkosszolgálati vezető személyesen járta be a délkeleti országrészt, meggyőződve a helyzet komolyságáról. 1979. október 26-án este egy vacsorára került sor az elnöki rezidencián, amelyen a fő téma a pattanásig feszült helyzet megoldása volt. Csha Dzsi Cshol testőrfőnök, aki a fent említett Kim Dzse Gju riválisa volt, a titkosszolgálatot alkalmatlannak tartva, tankok bevetését javasolta a tüntetők ellen, mondván,

[4] Szöuli vendég Pesten. *Ország-Világ,* 1989. február 22.
[5] „Cson elnök nem győz le engem". Interjú Kim De Dzsunggal. *Nemzetközi Szemle,* 1985. április 1.

hogy: „A kambodzsai kormány még kétmillió honfitársával végzett. Semmi sem akadályozhat meg minket abban, hogy ugyanezt tegyük.”[6] A vita hevében Kim Dzse Gju egy fegyverrel előbb a testőrfőnököt sebesítette meg, majd mellkason lőtte Pak elnököt. Mivel a fegyver beragadt, beosztottjának pisztolyát vette magához, amivel végül halálra sebezte a testőrfőnököt és az elnököt. Eközben a titkosszolgálat ügynökei a testőrség többi tagjával végeztek. A politikai gyilkosság és a tiltakozó megmozdulások egyik fő oka az volt, hogy Kim Jong Szam (1927-2015) ellenzéki vezetőt (a kelet-ázsiai ország 1993 és 1998 közötti elnökét) eltávolították a törvényhozásból. A diktátor halála után statáriumot vezettek be. Érdekesség, hogy Pak Csong Hi lánya, Pak Kun Hje töltötte be az ország elnöki tisztségét 2013 és 2016 között.

Pak Csong Hi halála után a miniszterelnököt, Cshö Kju Hát (1919-2006) választották meg az új elnöknek, a gyilkosság kivizsgálását Cson Du Hvan (1931-2021) tábornok vezette. Cson életútja jellegzetesnek mondható, mivel dél-koreai katonai akadémiát végzett, majd az Egyesült Államokban kapott különleges kiképzést, valamint részt vett a vietnami háborúban, mint a hírhedtté vált dél-koreai partizánvadász egységek egyik parancsnoka.[7] Cshö új alkotmányt, és demokratikus választást ígért, az elnökválasztást 1979 decemberében meg is nyerte, és a politikai foglyokat, köztük Kim De Dzsungot is szabadon engedte. A gyilkossággal összefüggésben ekkor több gyanúsítottat is letartóztattak, többek között Cson vetélytársát, Csong Szung Hva tábornokot, a hadsereg vezérkari főnökét. Cson katonai puccsot hajtott végre a hadsereg egyik frakciójának élén, és Csong sok hívét eltávolította a hatalom közeléből.

1980 márciusában megkezdődött az egyetemen az oktatás és országosan újjáéledtek a Pak Csong Hi ideje alatt betiltott demokratizációs mozgalmak. A mozgalmak a hadiállapot megszüntetését, a demokratizációt, az emberi jogok betartását, a minimálbérről való tárgyalást és a sajtószabadságot követelték. Május 15-én a szöuli pályaudvaron egy hadiállapot-ellenes demonstráció volt, ahol körülbelül százezer diák és polgár jelent meg. Május 17-én, Cson Du Hvan, immáron a titkosszolgálat újonnan kinevezett főnöke kibővítette a Pak halála utáni statáriumot (Csedzsu tartományt is beleértve) az észak-koreai diverzánsokra hivatkozva és betiltott minden politikai tevékenységet, 26 ellenzéki vezetőt őrizetbe vett, felfüggesztette az egyetemek működését, illetve a nagyobb városokba katonai egységeket küldött.

[6] Han Kang: Nemes teremtmények. Budapest, Jelenkor, 2018. pp. 205.
[7] Cson, az új diktátor. *Világesemények Dióhéjban,* 1980. október 1.

A felkelés – 1980. május 18-27.

Május 18. vasárnap

Május 18-án, reggel a Szöultól 260 km-re délre fekvő 800 ezer lakosú, ipari központnak számító Kvangdzsuban, Csolla központjában tiltakozás tört ki. A diákok a Csonnam egyetem bezárása miatt és a hadiállapot megszüntetéséért tiltakoztak a felsőoktatási intézmény kapujában. 9:30 körül nagyjából 200, a könyvtárba tartó diák állt szemben 30 ejtőernyős katonával a 7. dandárból. 10 órakor a katonák gumibottal elkezdték ütlegelni az egyetemek újranyitását és a hadiállapot megszüntetését követelő diákokat, válaszul pedig az egyetemisták kövekkel dobálták meg a fegyveres erőket. Ezután a tömeg átment a Gümnam utcán át a belvárosba tüntetni, ahol délutánra már több mint kétezren voltak jelen. Eleinte a rendőrség kezelte a demonstrációt, azonban 15:40-re 686 katonát küldtek a tüntetés leverésére a Judong kereszteződésbe. A hadsereg erőszakkal véget vetett a tüntetésnek, többen arról számoltak be, hogy bajonettekkel támadtak a tüntetőkre és a bámészkodókra is, az első haláleset is ekkor következett be, egy 29 éves siket férfit vertek agyon a katonák, aki csak éppen arra járt. A tüntetők bambuszrudakkal és felszedett utcakővel védekeztek. 19:02-kor a haditörvény-főkapitányság este 21 órától kijárási tilalmat rendel el.

Május 19. hétfő

Hajnali 3 órakor megérkezett a 11. dandár Kvangdzsuba, 9:30-kor a tiltakozó polgárok felgyújtották Imdong és Numondong rendőrőrsöket. 10 órától egyre több polgár csatlakozott a tiltakozásokhoz, és kövekkel dobálták meg az ejtőernyősöket a Gümnam utcában.[8] 14:40-kor a Csoszon egyetemtől átvezényelt ejtőernyősök a tüntetés leveréséhez fogtak hozzá. 15 órakor Kvangdzsu vezetői találkoztak, és kérik, hogy a haditörvény erői hagyják abba az erőszak alkalmazását. 16:30-kor eldördült az első lövés Gwangju belvárosában. A tüntetők körbevettek egy páncélozott járművet a gerimi rendőrőrs közelében és a benne ülő katonák rálőttek a tüntetőkre. A 11. légideszant dandár 63. zászlóaljához tartozó tiszt M16-os

[8] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013. pp. 128.

puskájából kilőtt golyó Kim Jongcsan középiskolás diák felé repült és megsebesítette őt.[9] Ez tovább bőszítette a polgárok hangulatát. 20 órakor már a tüntetők tízezrei követelik Cson Duhvan távozását.

Május 20. kedd

Május 20-án kedden, reggel 8 órakor bezárják a középiskolákat. 10 óra 20 perckor a katonák a Katolikus Központ előtt 30 tüntetőt, férfiakat és nőket egyaránt, fehérneműre vetkőztettek és megvertek, a harcok pedig folytatódtak. A tüntetők száma már elérte a 10 ezret. A hadsereg elkezdett tüzelni a tömegre a kvangdzsui vasútállomás közelében. 18 óra 40 perckor egy megközelítőleg 200 taxiból álló konvoj ment a Mudüng Stadionból a Gümnam utcára a Tartományi Hivatalhoz tiltakozásképpen a brutalitás ellen. A konvojhoz buszok és teherautók is csatlakoztak, amelyekből később ötöt a katonai blokád áttörésére használtak. A katonák több sofőrt kirángattak a járműveikből, és megverték, illetve elhurcolták őket, ezért még több taxisofőr érkezett, hogy segítsen nekik, miután a sofőrök a sebesültek segítségére siettek, és kórházba akarták őket szállítani. Ekkor több sofőrt lőttek le, akik fegyverként próbálták használni a járműveiket, hogy blokkolják a katonákat. 20:10-kor a Tartományi Hivatalból érkező polgárok a rendőrséggel és az ejtőernyősökkel szembesülnek a Gümnam és Csungdzsáng utcákon és a Munkaügyi Hivatal környékén. 21:05-kor egy busz tele tüntetőkkel a Munkaügyi Hivatalnál rendőrkordonba rohan, négy rendőr halálát okozva. A tüntetők 21:50-kor felgyújtották az MBC televíziótársaság épületét, mivel azt mondták be, hogy csak egy polgári áldozata volt az eseményeknek. 23 órakor a katonák két fegyvertelen polgárt öltek meg a kvangdzsui vasútállomásnál.[10]

„Ezen a napon rendkívüli ülést tartott a dél-koreai kormány, és úgy döntött, hogy benyújtja lemondását az államfőnek. A lemondás hivatalos indokolása szerint a kormány vállalja a felelősséget azért, hogy nem tudott véget vetni a sorozatos kormányellenes diáktüntetéseknek, és az ország különböző városaiban kirobbant súlyos összecsapásoknak. A dél-koreai legfelsőbb bíróság kedden helybenhagyta Kim Dzse Gjunak, a Hírszerző Hivatal (KCIA) volt vezetőjének halálos ítéletét, amit Pak Csong Hi diktátor meggyilkolásáért szabtak ki rá. A bíróság megerősítette a diktátor elleni merényletben részt vett másik négy

[9] Jung Yoon-sik: "시민들에게 총부리를 겨눌 수는 없다"…발포 거부로 고문당했던 5·18 영웅 故 안병하 – *SBS News,* 2017. augusztus 28.
[10] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013.

személy halálos ítéletét is, amelyeket a katonai bíróság hozott, és jóváhagyta Kim Ke Vonnak, Pak volt titkárának életfogytiglani szabadságvesztését. Bár a hadsereg igyekszik mindent megtenni, hogy fenntartsa a rendet. Cson Mjong Szu, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság pekingi nagykövete, ezen a napon nemzetközi sajtóértekezleten ítélte el a dél-koreai hatóságok által a tüntető diákok, munkások, parasztok és értelmiségiek ellen foganatosított elnyomó és megtorló intézkedéseket. A nagykövet a leghatározottabban visszautasította, és közönséges koholmánynak minősítette a szöuli rezsim ama állítását, hogy a KNDK „gerilla beszivárgással" támogatja a diákok immár országos méretű megmozdulásait. A koreai diplomata rámutatott, hogy az immár egy hónapja tartó tüntetésekben és egyéb rendszerellenes megmozdulásokban kilencven egyetem és főiskola több mint 250.000 diákja vett részt. A diákmegmozdulásokkal párhuzamosan 40 000 dél-koreai munkás vett részt sztrájkokban, és csupán egyetlen tartományban 10 000 paraszt fejezte ki tiltakozását az elnyomás és kizsákmányolás ellen. A KNDK pekingi nagykövete hangot adott annak a követelésnek, hogy a szöuli rezsim azonnal szüntesse be az elnyomó intézkedéseket, vonja vissza a rendkívüli állapot újbóli bevezetésére vonatkozó döntését, és bocsássa szabadon a letartóztatott diákokat, munkásokat és demokratákat."[11] – olvashatjuk a Népszava 1980. május 21-én kiadott számában.

A városban kedden éjszaka és szerdán is folytatódtak a vasárnap óta tartó utcai harcok. A diákok és a munkások Molotov-koktélokkal fegyverkeztek fel, diáklányok és háziasszonyok törték össze az utcaköveket, hogy könnyebben lehessen dobni őket. Egyszer pedig Kvangdzsu lakói autókat és buszokat locsoltak le benzinnel, majd felgyújtották a járműveket, hogy azokkal törjenek át a katonai barikádokon.[12]

Május 21. szerda

Május 21-én, szerdán 0:35-kor körülbelül 20 ezer tüntető harcolt a haditörvényi erőkkel a Munkaügyi Hivatal körül. 2:18-kor a távolsági telefonszolgáltatás leállt, 4 órakor pedig az előző nap meggyilkolt két polgár holttestét kiskocsin vitték a Günnam utcába, 30 perc múlva pedig felgyújtották a KBS televíziótársaság épületét. 8 órakor a demonstrálók összecsapnak a 20. hadosztállyal a kvangdzsui ipari negyed bejáratánál. 10 óra 15 perckor a teljesen felfegyverzett ejtőernyősök a frontvonal hivatalos csapataivá váltak. 4 perc múlva leégett a Nemzeti Adóhivatal, 11 óra 10 perckor pedig egy nagy helikopter landol a Tartományi

[11] Véres összecsapások Dél-Koreában. *Népszava,* 1980. május 21.
[12] Kim Bullimore: South Korea's uprising against dictatorship - *Red Flag*

Hivatal előtti téren. Ekkor mintegy kétszázezres tüntető tömeg vonult fel a város utcáin. Az egyetemisták vezette tüntetők elfoglalták a Tartományi Hivatal épületének kivételével az egész várost. A 10 ezer főnyi katonaság erősítést kért, és egy 2500 fős dandárt, illetve ejtőernyősöket vezényeltek a városba. AFP hírügynökség szemtanúkra hivatkozva arról számolt be, hogy a város kórházai zsúfolásig megteltek sebesültekkel. 13 órakor a Tartományi Hivatal tetejéről elkezdték játszani a koreai himnuszt, amely azt jelezte az ejtőernyősöknek, hogy kezdjenek el tüzelni a Tartományi Hivatal előtti téren összegyűlt tömegre, ami halálos áldozatokat is követelt. A harcokra jellemző volt, hogy az összecsapásokban a tüntetők utcakövet, kést, csákányt és bunkósbotot használtak elkeseredettségükben a jól felfegyverzett katonák ellen. 14:15-kor Dél-Csolla kormányzója rendőrhelikopterről kéri a tömeget, hogy menjenek haza. A média blokádja miatt munkásokat és diákokat küldtek a környező városokba, hogy terjesszék a hírt. Azonban a tüntetők egy csoportja, köztük női textilmunkások a délután folyamán megrohamozták a városi és környékbeli katonai és rendőrségi fegyverraktárakat, illetve az Asia Motors autógyár üzemét, és 4 páncélozott harcjárművet, 80 terepjárót, 50 teherautót, illetve 4000, (többek között M-16-os gépkarabélyt, és M1 karabélyokat) puskát, TNT-t és nagy mennyiségű lőszert zsákmányoltak, amelyet szétosztottak a lakosok között, akikből polgári milíciák szerveződtek. A hír hallatán az egyik városban a bányamunkások elvitték a robbanóanyagokat és a detonátorokat a raktárakból, mielőtt a tüntetőkkel Kvangdzsuba mentek.[13] 15:48-kor orvlövészek lövöldöznek a tüntetőkre a Tartományi Hivatal tetejéről. Délután 4 órára már tűzharc alakult ki a milíciák és a kormány között a Tartományi Hivatal előtti téren.[14] Kvangdzsu lakosai lőtték azokat a helikoptereket, amelyek megadásra felszólító röpcédulákat szórtak, azonban ez kérdéses, mivel a hivatalos források erről nem tesznek említést, csupán a magyar újságok. 17:30-ra a diákok beszereztek 2 könnyű géppuskát, és ezeket felállítva a Csonnam Egyetemi Kórház tetejére elérték, hogy a hadsereg kivonuljon a belvárosból.[15] Az AFP értesülése szerint Kvangdzsu környékéről emberek ezrei, köztük robbanóanyagokkal felszerelt bányászok özönlöttek a városba azért, hogy csatlakozzanak a felkelőkhöz.[16]

[13] Kétszázezer fegyveres tüntető. *Magyar Szó,* 1980. május 23.
[14] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013. pp. 130.
[15] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013. pp. 131.
[16] Polgárháborús méreteket öltöttek a dél-koreai összecsapások. *Népszava,* 1980. május 22.

Május 22-25.

Május 22 és 25. között a hadsereg visszavonult a külvárosi területekre, hogy erősítést várjanak. A hadsereg lezárta a városba vezető és onnan kivezető útvonalakat és kommunikációs lehetőségeket (telefon, telex, távíró), ezáltal Kvangdzsut elzárták a külvilágtól.

Május 22-én, csütörtökön 9 órakor a polgárok a Gümnam utcában és a Tartományi Hivatalnál gyülekeznek, 10:30-kor egy katonai helikopter röplapokat szór, amely megadásra szólította fel a „lázadókat". 11:25-kor egy terepjáró megy körbe a városban, hogy véradásra szólítsák fel az állampolgárokat. Délben a Tartományi Hivatal tetején lévő nemzeti zászlót félárbócra engedték egy fekete szalaggal együtt. 13:30-kor a polgárok bizottságának 8 képviselője 7 követelést nyújtott be a haditörvény-parancsnokságnak. 15 óra körül üdvözlő ceremóniát tartanak, amikor 500 egyetemista érkezik meg Szöulból. 4 órakor a felkelés 18 áldozatát helyezték el a Tartományi Hivatal előtti téren és polgári találkozót tartottak. 17:40-kor újabb 23 holttestet hoznak a Tartományi Hivatalhoz. Este fél tízkor Pak Cshanghun (1919-2001) miniszterelnök bejelenti, hogy Kvangdzsuban káosz van. „Li Hi Szung, a rendkívüli állapot betartásáért felelős parancsnok, a szárazföldi erők vezérkari főnöke, rádió- és televíziós beszédében nyugalomra intette Kvangdzsu lakosságát, és felszólította a felkelőket, hogy tegyék le a fegyvert. Az ezen a napon Tokióba érkezett hírek szerint a dél-koreai rendkívüli állapot betartásáért felelős katonai főparancsnokság az elemi erejű diákmegmozdulásokért Kim De Dzsungra, a demokratikus ellenzék letartóztatott vezetőjére akarta hárítani a felelősséget. Japán sajtójelentések szerint ugyanis a főparancsnokság közleményében „izgatással, felbujtással és a rendszer megdöntésére irányuló cselekmények szervezésével" vádolta meg Kimet. Szintén a japán fővárosba érkezett hírek szerint a Kvangdzsut ellenőrző felkelők vezetősége csütörtökön a következő felhívást tette közzé: „A további vérontás elkerülése érdekében haladéktalanul mondjon le a szöuli kormány, szüntessék meg a katonai vezetés által bevezetett rendkívüli állapotot és minden hatalmat adjanak a demokratikus erők kezébe, vonják felelősségre Cson Du Hvan tábornokot, a dél-koreai CIA vezetőjét és a letartóztatott diákokat, valamint a lakosság más rétegeinek fogva tartott képviselőit azonnal bocsátsák szabadon és nyissák meg az oktatási intézményeket." –

olvashatjuk a Népszava 1980. május 23-ai lapszámában. [17] A milíciák és a kormányerők közötti harc ekkor szünetelt.

Május 23-án, pénteken, reggel 8 órakor a lakosság önkéntesen takarította a Gümnam utcát. 10 órakor körülbelül 50 ezer civil tart gyűlést a Tartományi Hivatal előtti téren. 15 perc múlva a diákbizottság különleges akciót szervez és elkezdik gyűjteni a fegyvereket. Dél előtt 15 perccel a Tartományi Hivatal előtt kifüggesztik a halottak listáját és leírását. 1 órakor Dzsivon szomszédságban a katonaság tüzet nyitott egy kisbuszra, amelyen a városból elmenekülő civilek utaztak, 15 utas azonnal meghalt, két sebesült személyt pedig elhurcoltak és kivégeztek a szomszédság mögötti domboknál. 15 órakor megtartják az első nagygyűlést a demokráciáért, a hadsereg ismét szórólapokat szórt a város felett. 19:40-kor megérkezett 33 polgár a Tartományi Hivatalba, akiket a katonaság szabadon engedett. „Ezen a napon megerősítették és szorosabbra vonták a dél-koreai hadsereg egységeinek gyűrűjét Kvangdzsu körül. A kivezető utaknál mindenütt harckocsik sorakoztak, szögesdrót akadályokat állítottak fel és senkit sem engedtek be a városba. A felkelők bizottsága és a katonai vezetők között folyó tárgyalásokon ekkor még nem egyeztek meg a zsákmányolt lőfegyverek átadásának feltételeiről. Li Hi Szung tábornok, a rendkívüli állapot betartásáért felelős katonai parancsnok eközben helikopterekről szórt röplapokon agyonlövetéssel fenyegette meg mindazokat, akiknél a katonák puskát, lőszert vagy gránátot találnak. A hatóságok adatai szerint a felkelők addig 2500 fegyvert adtak le. A katonák várható támadásától és bosszújától való félelem erősödött a lakosság körében, ezért egyre többen hagyták el a várost. Külön bizottság foglalkozott a rend helyreállításával, akik az utcákat tisztították meg a barikádoktól és a kiégett gépjárművektől.[18] – írja a Magyar Hírlap 1980. május 24-én.

Május 24-én, szombaton, 13 óra 20 perckor azt hitték a katonák a Vondzse-víztározóban fürdőző fiúkra, hogy át akarnak kelni a hadsereg blokádján, és ezért rájuk lőttek, egy gyerek halálát okozva. Az elsőéves középiskolás Bang Kvang Bum fejlövést kapott. A hadsereg ezen a napon szenvedte el a legnagyobb veszteségét, mivel a csapatok 14:20 perc körül tévedésből egymást kezdték el lőni Szongam szomszédságban, ekkor 13 katona vesztette életét. Ezután az ejtőernyősök megöltek néhány helyi lakost bosszúból. 14:50-kor megtartották a második nagygyűlést a demokráciáért.[19] „Szöuli hírek szerint a dél-koreai hadsereg reggel bevonult Kvangdzsuba, hogy megkísérelje a várost ismét a hatóságok ellenőrzése alá vonni. A harckocsik és a páncélozott járművek egy kilométerre közelítették

[17] A dél-koreai felkelők felhívása. *Népszava,* 1980. május 23.
[18] A lakosság tart a hadsereg bosszújától. *Magyar Hírlap,* 1980. május 24.
[19] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013. pp. 132.

meg a város központját. A lövegek a fő útvonalakon emelt barikádokra meredtek, amelyek mögül felkelők százai néztek farkasszemet a harckocsikkal. A katonák hangosbeszélőkön igyekeztek rávenni a barikádok védőit, hogy adják át fegyvereiket. Ezen a napon egyébként egy szöuli börtön udvarán kivégezték Kim Dzse Gjut, a KCIA volt vezetőjét és négy társát, akiket Pak Csong Hi diktátor meggyilkolásáért ítéltek halálra.[20] Kim Dzse Gju korábban a bíróságon azzal indokolta tettét, hogy a demokrácia érdekében ölte meg Pak elnököt, azonban a mai napig különböző elméletek léteznek a lehetséges motivációiról." – olvashatjuk a Népszava 1980. május 24-én megjelent számában,

„Május 25-én vasárnap ejtőernyősöket dobtak le a várost környező hegyvidékre, hogy azok kordont vonva, megakadályozzák a felkelők elmenekülését a városból."[21] – írja a Népszabadság az 1980. május 27-én kiadott lapszámában. 10 órakor Kim Szu Hvan bíboros üzenetet hirdetett ki és 10 millió wonnal segítette a felkelőket. 15 órakor megtartották a harmadik nagygyűlést. 17 órakor a hivatalon kívüli demokratikus személyiségek elfogadták Kim Szong Jong atya négy rendezési javaslatát.

A város a felkelők irányítása alatt

Ekkoriban a felszabadult városban a polgárok és a diákok is alakítottak egy-egy bizottságot, amelyek a várost irányították. A polgárok bizottsága tárgyalt a hadsereggel és követelték a letartóztatott emberek szabadon engedését, az áldozatok kártérítését és a megtorlás tilalmát a milíciák leszereléséért cserébe. Ebben 20 prédikátor, jogász és professzor volt. A diákok bizottsága irányította az áldozatok temetését, a rend fenntartását, a polgárok élelmezését, az utcák takarítását, a lakossági kampányokat, a forgalom irányítását és a fegyverek visszavonását. Orvosi csapatok jöttek létre a sebesültek összeszedésére és a halottak összegyűjtésére, míg a középiskolás lányok megmosták a holttesteket, és kirakták a családok azonosítására. Más középiskolás lányok hírszerzési bizottságot hoztak létre, amely a polgári milíciának számolt be a katonaság mozgásáról. A hirdetőirodát alkotó diákok és dolgozók elkészítették a Militants' Bulletin (Fegyveresek közlönye) nevű napi hírlevelet, amely tájékoztatta az embereket a mindennapi akciókról, gyűlésekről és szavazásokról, valamint a korábbi szavazások eredményeiről.[22] A bizottságok jól fenntartották a rendet a városban, azonban a tárgyalások holtpontra jutottak, mivel a hadsereg sürgette a milíciák lefegyverzését.

[20] Amerikai repülőgép -anyahajót irányítottak Dél-Korea partjaihoz. *Népszava,* 1980. május 25.
[21] A dél-koreai hadsereg benyomult Kvangzsu tartományi székhely külvárosába. *Népszabadság,* 1980. május 27.
[22] Kim Bullimore: South Korea's uprising against dictatorship - *Red Flag*

Ez pedig megosztottságot okozott a bizottságokon belül, mivel egyesek azonnali megadást akartak, mások pedig addig folyamatos ellenállásra szólítottak fel, ameddig nem teljesítik a követeléseiket. Végül heves viták után az ellenállásra hívók vették át az irányítást.

A felkelés hatása a környező területeken

A felkelés híre a szomszédos városokban elterjedt, ezért kormányellenes tüntetések voltak Dél-Csolla nagy részén 16 kisvárosban, többek között Hvaszunban, Nadzsuban, Henamban, Mokpóban, Jongamban, Gangdzsinben és Muanban. A tiltakozások a legtöbb helyen békésen végződtek, azonban Henamban lövöldözés volt a fegyveres tüntetők és a katonák között, illetve több rendőrlaktanyát felgyújtottak a tartományban. Május 24-re a tiltakozások többségének vége lett, azonban Mokpóban, Kim De Dzsung szülővárosában egészen május 28-áig tartottak a tüntetések.

Május 26-27.

Május 26-án, hétfőn reggel 5:20-kor a haditörvényi erők előrenyomultak Hvadzsung szomszédságból a Vidékfejlesztési Hivatalhoz. 8 órakor a polgári bizottság tagjai halálmenetet tartottak, hogy megakadályozzák a hadsereg bejutását a belvárosba. 10 órakor megtartották a negyedik polgári gyűlést a demokráciáért. 14 órakor nyolc dolgot kért a diákbizottság Gwangju polgármesterétől, beleértve az alapvető rendelkezéseket. 1 órával később megtartották az ötödik polgári gyűlést a demokráciáért. 17 órakor Jun Szang Von, a diákbizottság képviselője tájékoztatja a külföldi riportereket a kvangdzsui helyzetről.[23] 19:10-kor a civil milícia hivatalosan bejelentette, hogy a haditörvényi erők valószínűleg este fognak támadni, a fiatal nőket és a diákokat hazaküldték a Tartományi Hivatalból. Éjfélkor a hadsereg megszakította a helyi telefonszolgáltatást. „a hadsereg készen állt arra, hogy visszatérjen Kvangdzsuba és folytatta a lassú előrenyomulást Kvangdzsu központja felé, miközben a felkelést vezető diákok azzal fenyegetődztek, hogy támadás esetén felrobbantják magukat. A diákok egyik szóvivője azt mondta az újságíróknak, hogy a felkelők harcolni fognak a hadsereg ellen és végső esetben felrobbantják a várost. Nyugati hírügynökségek szerint a diákoknak legalább 10 láda dinamitjuk volt. A hadsereg tankokkal és páncélozott járművekkel lassan közeledett a tartományi székhely központjához, miután előző éjjel bulldózerekkel lerombolta azokat az elhagyott barikádokat, amelyeket a diákok emeltek. A

[23] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013. pp. 133.

katonai alakulatok rövid időre megálltak, sőt, mintegy fél kilométernyit vissza is vonultak, amikor a városi közigazgatás képviselői közölték velük a felkelők fenyegetéseit, de később folytatták az előrenyomulást. A dél-koreai hadsereg alakulatai visszafoglalták a város külterületeit és tovább nyomultak a város központja felé. Este szórványos lövöldözésre került sor a katonák és a diákok közötti „senki földjén". A hadsereg a visszafoglalt déli és nyugati külterületeken felkelőket és fegyvereket keresve házkutatásokat tartott." [24] - olvashatjuk az Esti Hírlap 1980. május 26-ai számában. „A diákok közölték, hogy nem hajlandók közvetlen tárgyalásokat folytatni a dél-koreai kormány és hadsereg képviselőivel. Ezért szöuli diplomatákat kértek fel közvetítésre, köztük az amerikai nagykövetet. Cshö Kju Ha államfő egy rádióbeszédben igyekezett „méltányos megadásra" rávenni a felkelőket. Felszólította őket, hogy „térjenek jobb belátásra", és felajánlotta nekik a büntetlenséget, ha megadják magukat. A beszéd után negyvenezren békés tüntetést tartottak a városközpontban, a rendkívüli állapot megszüntetését és demokratikus reformokat követelve."[25] – írja a Népszava az 1980. május 27-ei lapszámban. A polgári bizottság tagjai az utcán fekve próbálták meg megállítani a kormányerők előrenyomulását, ez azonban nem járt sikerrel. Ahogy a küszöbön álló támadás híre elterjedt, a polgári milíciák elbarikádozták magukat a Tartományi Hivatalban, és az utolsó rohamra készültek.

Május 27-én, kedden hajnali 3 órakor, a haditörvényes erők páncélozott járművek vezetésével elkezdtek behatolni a városba, ekkor két nő vezetett az utcákon sugározva a híreket. 4 órára a Tartományi Hivatalt teljesen körülvették a haditörvényes erők. Utcai harcok zajlottak a Gümnam utca környékén. 10 perc múlva egy különleges támadó egység lépett be a Tartományi Hivatalba. A felkelők, akik az épületben barikádozták el magukat, heves ellenállást tanúsítottak a helikopterek és harckocsik támogatásával támadó ejtőernyősökkel és gyalogosokkal szemben. Hírügynökségi jelentések szerint a harcokban két felkelő meghalt, négy katona megsebesült és több mint kétszáz személyt őrizetbe vettek. 5 óra 10 percre a haditörvényi erők befejezték a hadműveletet. Kvangdzsu ekkor teljesen a katonaság kezén volt. 7 órakor a 3., 7. és 11. ejtőernyős dandár átadta a Tartományi Hivatalt a 20. hadosztály számára.

8 óra 50 perckor a helyi telefonszolgáltatás újraindult.[26]

„Azonban az AFP amerikai hírügynökség helyszíni jelentése szerint Kvangdzsu északkeleti elővárosaiban még kedden éjjel is fegyverropogás hallatszott. A katonák

[24] Ejtőernyősök zárták körül Kvangzsut. *Esti Hírlap,* 1980. május 26.
[25] A dél-koreai hadsereg folytatja az előnyomulást. *Népszava,* 1980. május 27.
[26] The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013. pp. 134.

igyekeztek megerősíteni pozícióikat. A tartományi kormány épületét homokzsákokkal bástyázták körül, az összes fontos útkereszteződéseknél páncélozott járművek álltak. Csak katonai járművek és külföldi újságírókat szállító gépkocsik közlekedhettek. A kijárási tilalom este 9 órától reggel 4 óráig tartott. A katonák további felkelőket keresve kedden egész éjjel házkutatásokat tartottak, felrobbantva azoknak a lakóházaknak a kapuit, ahova nem akarták őket beengedni. Újabb erőszakos akciók következtében ekkor egy további polgári személy vesztette életét. A felkelés után az üzletek, az iskolák zárva maradtak, szünetelt a tömegközlekedés, és csupán romeltakarító munkásokat lehetett látni az utcákon. A hadsereg gépei alacsonyan húztak el a város felett. A rendkívüli állapot betartását ellenőrző katonai parancsnokság arra szólította fel a város lakosait, hogy június 10-ig szolgáltassák be a felkelés idején zsákmányolt fegyvereket."[27] – olvashatjuk a Népszava 1980. május 30-i számában.

A rendőrség szerepe a felkelés idején

A rendőrség szerepét illetően az állami szerv kezdetben a tüntetések leküzdésével foglalkozott, azonban ezt a feladatot hamarosan teljesen átvette tőle a 7. légideszant dandár. A rendőrség csekély szerepet játszott a felkelés leverésében, és a hadsereg, illetve a kormány célpontjává vált, mivel szimpátiát fejezett ki a tüntetőkkel. A rendőrök ellátták a tüntetések során megsérült állampolgárokat, élelmet biztosítottak. A tartományi rendőrfőkapitány, An Bjung Ha (1928-1988) megtagadta Cson Du Hvan utasítását, hogy a rendőrök civilekre tüzeljenek. A rendőrök azt az utasítást kapták Antól, hogy ne üldözzék a menekülő diákokat, valamint vigyázzanak az állampolgárok biztonságára. A kezdeti demonstrációk összecsapások nélkül értek véget, amely annak volt köszönhető, hogy An felügyelő tárgyalásokat folytatott a Csonam Nemzeti Egyetem Hallgatói Tanácsának elnökével. A rendőrfőnököt május 20-án elvitték a Nemzetvédelmi Parancsnokságra, lemondatták és megkínozták. A kínzások következtében az addig teljesen egészséges 52 éves férfinak magas vérnyomása, epehólyag-gyulladása, és veseelégtelensége lett, ami későbbi halálához vezetett. An végrendeletében azt kérte családjától, hogy emlékezzenek meg a felkelésben elhunyt rendőrökről, viszont erre csak 37 évvel később került sor, az országos rendőrség pedig mellszobrot készített An emlékére.[28]

[27] Újabb kormányellenes megmozdulások. *Népszava,* 1980. május 30.

[28] Jung Yoon-sik: "시민들에게 총부리를 겨눌 수는 없다"…발포 거부로 고문당했던 5·18 영웅 故 안병하 – *SBS News,* 2017. augusztus 28.

A felkelés áldozatai és a felkelést követő megtorlás

Bár már valószínűleg soha nem fogjuk megtudni az áldozatok pontos számát, a felkelés után kiadott állami közlemény szerint 144 civil, 22 katona és 4 rendőr halt meg, illetve 127 civil, 109 katona és 144 rendőr megsebesült. Azonban valószínűleg több rendőrt ölhettek meg a katonák, mivel azok szabadon engedték a tüntetőket. 2300-zal többen haltak meg Kvangdzsuban 1980 májusában, mint a havi átlag. 300 embert még mindig eltűntként tartanak számon, azonban valószínűleg sokkal többen vannak, mivel sokakat nem jelentettek be.[29] Több szemtanú és a hadsereg vallomása szerint a katonák tömegsírokat ástak a város környékén. A külföldi sajtóforrások, illetve a Cson Du Hvan-rezsim kritikusai szerint a halálos áldozatok száma 1000 és 2000 között, a civil sebesülteké pedig 1800 és 3500 között lehet. Az áldozatok többsége egyetemista volt. Akik átélték az eseményt, azok közül 39-en öngyilkosok lettek és sokan szenvednek poszttraumás-stressz szindrómában.

A kormány a felkelésért Kim De Dzsungot tette felelőssé, majd miután a politikus nem kötött kompromisszumot a hatalommal, halálra ítélték, majd büntetését a nemzetközi tiltakozás hatására életfogytiglanra, majd húszévnyi börtönbüntetésre változtatták. Kim így emlékezett vissza egy vele készített interjúban: „Ha hajlandó vagy együttműködni velünk", javasolta Cson Du Hvan katonai juntája a KCIA titkosszolgálat börtönében, „szabadon engedünk, s mindent megadunk neked, csak elnök nem lehetsz", azaz a parlament elnöke vagy miniszterelnök lehettem volna. „De ha vonakodsz ettől", mondták, „nem engedünk szabadon, hanem megölünk. Tehát csak egyetlen választásod van: igen vagy nem." Elhessegettem a gyáva gondolatokat. Mint annyi koreai, én is inkább a halált választottam volna."[30] 1394 felkelőt tartóztattak le, abból 427 ember ellen emeltek vádat, közülük 7-en halálos ítéletet, 12-en pedig életfogytiglant kaptak. A felkelést követő hónapokban és években több ezer embert zártak átnevelő táborokba, ahol kényszermunkát kellett végezniük. A nemzetközi nyomás rávette Cson elnök kormányzatát, hogy engedélyezze Kim De Dzsung „gyógykezelés céljából" való távozását az Egyesült Államokba. Ezalatt a politikus a Reagan-kormányzat meggyőzésére törekedett, hogy ne támogassák a dél-koreai rezsimet a nemzetbiztonság és a gazdasági stabilitás ürügyén. 1985 elején az amerikai adminisztráció megállapodott Szöullal, hogy hazatérése esetén nem éri retorzió az ellenzéki vezetőt, azonban 1985. február 8-án a hazatérő politikust házi őrizetbe vették és eltiltották minden politikai

[29] Claire Lee: Nearly 40 years after Gwangju Uprising, families of missing victims sign up for DNA registration – *The Korea Herald,* 2018. május 17.
[30] „Cson elnök nem győz le engem". Interjú Kim De Dzsunggal. *Nemzetközi Szemle,* 1985. április 1.

tevékenységtől.[31] 1987-ben amnesztiát kapott, 1998 és 2003 között az ország elnöke lett. Életpályája miatt ”Ázsia Nelson Mandelájának” tartják, és 2000-ben Nobel-békedíjat kapott a Korea-közi kapcsolatok javításáért.

A felkelés utóhatásai

Külpolitikai álláspontok

Az Egyesült Államok a USS Coral Sea nevű repülőgép-anyahajót küldte a félsziget partjaihoz egy esetleges észak-koreai beavatkozás elriasztására, ám a tüntető diákok úgy vélték, hogy az ő védelmükben érkezett a hajó. Mivel az amerikaiak nem segítettek a felkelőkön, ezért növekvő Amerika-ellenesség alakult ki a nyolcvanas években, ami abban is kifejeződött, hogy több amerikai kulturális központot is felgyújtottak a későbbiekben. A Gallup Intézet 1984 tavaszán végzett egyik felmérése szerint a 30 éven aluli dél-koreaiaknak már csak 31 százaléka támogatta az Egyesült Államokat.[32] Az Egyesült Államok külkapcsolatai (FRUS - Foreign Relations of the United States) elnevezésű sorozat az Egyesült Államok főbb külpolitikai döntéseinek és jelentős diplomáciai tevékenységének hivatalos dokumentumtörténeti feljegyzéseit mutatja be. Azonban ez jelenleg nem érhető el, mivel a Jimmy Carter elnöksége (1977-1980) alatt Japánról és Koreáról írt jelentés a minősítés megszüntetésének felülvizsgálata alatt van. („Under Declassification Review”)

Észak-Korea kezdetben támogatta a felkelést, a Újraegyesítés Forradalmi Pártjának Központi Bizottsága még egy nyilatkozatot is kiadott angol nyelven, melynek címe Vád a világ felé: fehér könyv a kegyetlen kvangdzsui népirtásról. (Indictment to the world: : white paper on atrocious Gwangju genocide) Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában őriznek egy Bécsből származó jelentést, amelyben Kim Dok Dzsong észak-koreai sajtóattasé 1980 május 22-én azt írta, hogy a KNDK rádiója felhívással fordult a dél-koreai hadsereghez, hogy csatlakozzanak a „forrongó néptömegekhez”. A jelentés megemlíti azt is, hogy a rádióadást követően, Kim Ir Szen akkori vezető, a jelenlegi elnök, Kim Dzsong Ün nagyapja figyelmeztetést kapott a kínai vezetéstől, hogy a kommunista állam ne avatkozzon be a dél-koreai belpolitikába. Egy másik, Bécsből származó jelentés szerint Jun Dzson Hon dél-koreai másodtitkár azt állította, hogy az ottani események jóval

[31] Csoma Mózes: Korea története: *A két koreai állam történetszemléletének összehasonlításával.* Budapest, Antall József Tudásközpont, 2018.

[32] „Cson elnök nem győz le engem”. Interjú Kim De Dzsunggal. *Nemzetközi Szemle,* 1985. április 1.

kiterjedettebbek, mint ahogy azt a kormány állítja, és május 23-án már telefonkapcsolatot sem tudott létesíteni Szöullal.[33]

A Heti Világgazdaság (HVG) is megemlíti a felkelést: a dél-koreai gazdasági csodáról szóló cikk szerint, az ország autoriter kormányzata és a politikai instabilitás már akadályozza a további fejlődést, amely modellként szolgált a tőkés világ számára, mint a gazdasági elmaradottságból és a szegénységből való kiemelkedés lehetséges útja.[34]

„Lesújtó hírekkel érkezett haza azonban szöuli szemleútjáról a japán kormány különleges megbízottja, aki két héten át tanulmányozta a kvangdzsui véres események után előállt helyzetet. Maeda Josikazu, a tokiói kabinet legfőbb Dél-Korea-szakértője, arra a következtetésre jutott, hogy Szöul „új erős embereinek" fő gondja a „közrend és közbiztonság szavatolása", vagyis a népmozgalom terjedésének mindenáron való megakadályozása. Megfigyelők szerint a japán kormány a választásokra való tekintettel is ki akarta nyilvánítani bizonyos mértékig a dél-koreai fejleményekkel való elégedetlenséget, különösképpen azok után, hogy újabb megdöbbentő részletek láttak napvilágot Tokióban a kvangdzsui vérfürdőről. Egy japán szemtanú tv-nyilatkozatát követően ugyanis sikerült a japán fővárosba illegális úton eljuttatni a „dél-koreai egyetemi ifjúság demokratikus harci bizottságának" közleményét. E szerint a Kvangdzsuban bevetett rohamosztagosok, miután kegyetlenül letörték a diákok ellenállását, folytatták bosszúhadjáratukat az eljárás miatt tiltakozó lakosság ellen. A statáriális alakulat tagjai a kvangdzsui vasútállomás előtti téren szuronnyal ledöftek egy idős asszonyt és egy fiatal lányt, amiért az elfogott diákok iránti könyörületért esedeztek a katonákhoz."[35] – írta a Népszabadság 1980. június 7-én megjelent száma.

A Cson Du Hvan-rezsim (1980-1987)

1980 augusztusában, egyedüli jelöltként, Cson Du Hvant választották meg a Koreai Köztársaság következő elnökévé, és elkezdődött az „Ötödik Köztársaságnak" nevezett időszak, azonban a diktátor tekintélye végleg megingott a felkelés vérbe fojtása miatt és a „kvangdzsui mészáros" jelzővel illették. Ez év október 27-én alkotmánymódosításra került sor, amely Csonnak egy ciklusra és hét évig biztosított hatalmat, emellett a közvetett elnökválasztást és arányos képviseletet is előírta a módosított alkotmány. Cson betiltotta a pártokat, a hatóságok pedig végzés nélkül körülbelül hatvanezer embert tartóztattak le, akiket

[33] Csoma Mózes: Korea története: *A két koreai állam történetszemléletének összehasonlításával.* Budapest, Antall József Tudásközpont, 2018. pp. 248.
[34] Vihar Dél-Koreában: Bibircsók egy modell képén. *Heti Világgazdaság,* 1980. május 31.
[35] Megdöbbentő részletek a dél-koreai hatóságok véres megtorló akcióiról. *Népszabadság,* 1980. június 7.

átnevelőtáborokba küldtek. A letartóztatottak között voltak politikailag megbízhatatlanok, köztörvényes ügyek miatt felelősségre vontak, valamint deviánsnak minősítettek (hosszú hajat hordó vagy tetovált férfiak). Az átnevelő táborokban a fogvatartottak négy héten keresztül oktató és nevelő képzést kaptak, eközben 54 ember vesztette életét. 1981-ben több tucat diákot, tanárt és irodai dolgozót tartóztattak le Puszanban, mivel a Purim könyvklub tagjai voltak, ahol betiltott baloldali műveket olvastak el. A résztvevőket államellenes tevékenység vádjával állították bíróság elé, és meg is kínozták őket, azonban itt vált ismertté Ro Mu Hjon, az ország 2003 és 2008 közötti elnöke, mint a diákok védőügyvédje. A kvangdzsui események a kultúrpolitikára is hatással voltak: A hatalom 46 médiavállalkozást és sajtóterméket szüntetett be, és a zenészeknek előzetesen engedélyeztetni kellett a zeneszámaikat az etikai bizottságnál. A hatalom úgy gondolta, hogy ha enyhén erotikus tartalmú játékfilmek készülnek, a lakosság minél több mozifilmet néz, és figyelemmel követi a sporteseményeket, akkor nem foglalkozik az aktuálpolitikával és a közelmúlt eseményeivel. Ezt hívjuk a 3S (Sex, Screen, Sport) politikájának, amely a Cson-rezsim kultúrpolitikáját határozta meg. Valószínűleg ennek is volt köszönhető, hogy a kormányzat világszinten is sikeresnek számított a sportdiplomácia terén. 1986 őszén megrendezték a X. Ázsiai Játékokat az országban, 1988-ban pedig Szöul adott otthont a XXIV. Olimpiai Játékoknak. A nyolcvanas években az olimpiához szükséges stadionok és egyéb beruházások mellett a Cson-rezsim igyekezett nyitni a szocialista blokk felé, amely országait várták a sporteseményre. Cson rendszere a gazdasági növekedésre és a politikai stabilitás fenntartására törekedett, A tábornok elnöksége alatt folytatódott Dél-Korea exportorientált gazdasági fejlődése, és az ország gyorsan iparosodott. Ennek ellenére elnökségét több válság nehezítette, 1982-ben a kormányzatot is érintő korrupció miatt kénytelen volt minisztereinek felét leváltani, egy évvel később pedig egy észak-koreai ügynökök által Burmában, Rangunban elkövetett merénylet miatt több magas rangú tanácsadójától és miniszterétől kellett megválnia. Reagan elnök 1983 novemberében ellátogatott Szöulba és nyíltan szót emelt az emberi jogok mellett. Akkor Cson Du Hvan több száz diákot és politikai foglyot szabadon is engedett. Emellett a kormánypárt vereséget szenvedett az 1985-ös általános választásokon, ami a rezsim gyengeségére utalt. Ez annak volt köszönhető, hogy a fejlesztési koalíció (csebolok, mezőgazdaság) felbomlott, viszont a diákok, a munkások és a disszidens értelmiségiek horizontális koalíciót alkottak Cson rendszere ellen, és a rezsim a katonaságon kívül egyik mögöttes támogatói rendszerre sem tudott támaszkodni. Az alkotmányról nyilvános viták folytak, egyesek a megőrzése, mások pedig a módosítása és a közvetlen választások mellett voksoltak. A rendszer belső feszültségeit és a növekvő társadalmi elégedetlenséget már egyre kevésbé tudta

elbagatellizálni. 1987 elején brutális vallatásnak vetettek alá Szöulban egy diákaktivistát, Pak Dzsong Csholt (1965-1987), aki belehalt a kínzásba. Mivel az eset nyilvánosságra került, ezért 1987 júniusában kitört a demokratizálódási küzdelem. A tiltakozásokhoz egyre több szellemi munkát végző dolgozó és középosztálybeli, sőt a politikára korábban hatással nem lévő háziasszonyok is csatlakoztak. 1987. június 9-én egy diáktüntetésen egy Li Han Jol (1966-1987) nevű diákot eltalált egy könnygázgránát és július 5-én életét vesztette a kórházban. Az egyetemista július 9-ei temetésén több mint 1,6 millió ember vett részt, a rendszer ellen tiltakozva. A kormányzat megosztott volt a tüntetések kezelését illetően, a rezsim két táborra oszlott, a keményvonalasokra és a lágyvonalasokra. A katonaság, beleértve a Nemzetvédelmi Biztonsági Parancsnokságot, a keményvonalas álláspont híve volt, a hadiállapot kihirdetését támogatták. Június 10-én Cson elnök megnevezte jelöltjét, nem mellesleg barátját és osztálytársát, Ro Te Vut, ami több százezres tüntetésekhez vezetett az országban. A politikus négycsillagos tábornok volt, és a nyolcvanas évek elejétől kezdve több miniszteri hivatalt látott el, valamint az olimpia előkészületeinek fő felelőse volt. Június 29-én kihirdették a közvetlen elnökválasztást, és kiadtak egy nyilatkozatot.

A nyilatkozat nyolc pontból állt, amelyekben Ro Te Vu megígérte, hogy:

1. módosítja az alkotmányt az elnök közvetlen megválasztása érdekében
2. felülvizsgálja az elnökválasztási törvényt, hogy biztosítsa a szabad jelöltválasztást és a valódi versenyt
3. amnesztiát ad (a politikai foglyoknak, köztük Kim De Dzsungnak)
4. védi az emberi méltóságot és kiterjeszti a habeas corpus jogát
5. eltörli a sajtóalaptörvényt és visszaállítja a sajtószabadságot
6. erősíti a helyi és az oktatási autonómiát
7. a politikai légkört a párbeszéd és a kompromisszum irányába mozdítja
8. megvalósítja az érdemi társadalmi reformot

Mint már korábban említettem, a politikai foglyok, beleértve Kim De Dzsung amnesztiát kaptak, azonban az elnökválasztás lehetősége váratlan volt a politikus, és az ellenzék másik vezetője, Kim Jong Szam számára. A két politikus nem tudott megegyezni, arról, hogy ki legyen az ellenzék államfőjelöltje, ezért mindketten indultak. Október 29-én alkotmánymódosításra került sor, amely azóta is érvényben van. A módosított alkotmány közvetlen elnökválasztást, egyszeri 5 éves ciklust az elnök számára, és az állami ellenőrzési rendszer bevezetését hozta a politikai életbe. Ez volt a nagy demokratizációs fordulat Dél-Koreában. November 29-én két észak-koreai ügynök terrortámadást követett el a Korean Air Flight 858-as járatán. A Bagdad-Szöul járaton közlekedő repülőre egy tranzisztoros rádióban

csempészték fel a bombát, amely a 104 fős utasközönség és a 11 fős személyzet halálát okozta az Andamán-tenger felett. A terrorcselekmény az „erős kéz” igényét erősítette, amit a kormánypárt képviselt, ezért az ő pozícióikat erősítette az incidens. Decemberben sor került a választásra, ahol Ro Te Vu 36,6%-kal megnyerte azt az ellenzék megosztottsága miatt, Kim Jong Szam 28%-ot, Kim De Dzsung pedig 27%-ot ért el. 1988 februárjában beiktatták Ro elnököt, és elkezdődött a „Hatodik Köztársaságnak” nevezett időszak. Cson Du Hvant pedig még ebben az évben a politikai zavargások arra kényszeríttették, hogy bocsánatot kérjen a regnálása alatt elkövetett hatalmi túlkapásokért és ígéretet tett arra, hogy a személyes vagyonát az országnak ajándékozza, és buddhista kolostorba vonult vissza.[36]

1995 decemberében letartóztatták Cson Du Hvant és Ro Te Vut, illetve hat másik politikust mivel nem jelentek meg idézésre a bíróság előtt, hogy kihallgassák őket az 1979-es puccsal és a felkelés leverésével kapcsolatban. 1996 januárjában megvádolták őket, hogy titkos pénzalapot hoztak létre. 1996-ban Cson Du Hvant halálra, Ro Te Vut pedig 22 év börtönbüntetésre ítélték, a vád az 1979-es katonai államcsínyben és a kvangdzsui tüntetés felszámolásában játszott szerepük volt. 1997 végén amnesztiában részesültek Kim Jong Szam által, amit Kim De Dzsung javasolt az elnöknek a politikai megbékélés jegyében. Ro Te Vu nevében a fia később bocsánatot kért a felkelés vérbe fojtásáért, azonban Cson 2021-ben bekövetkezett haláláig tartotta magát ahhoz, hogy a katonáknak nem ő adott tűzparancsot, és a határozott fellépéssel a káosz kialakulását akadályozta meg az országban.[37] Az ügyet vizsgáló államügyész szerint a diktátortól származott az „önvédelmi intézkedésekre” feljogosító parancs, amit a katonák tűzparancsként értelmeztek.[38]

Későbbi nyomozások és vitás kérdések

Bár már több évtized eltelt az esemény óta, azonban még napjainkban is számos vitás kérdés merül fel a felkeléssel kapcsolatban, amelyek közül néhányban jelenleg is folyik a nyomozás.

Az bizonyos, hogy körülbelül 200-300 ezer civil vehetett részt az eseményekben, ezen belül legalább 340-en voltak a fegyveres felkelők, valamint kezdetben 3 000 ejtőernyős és 18 ezer rendőr vállalt szerepet a felkelés leverésében, majd a blokádhoz megközelítőleg 23 ezer katonát vezényeltek ki. Eleinte a 7. és a 11. légideszant dandár, illetve a DSC 505. védelmi

[36] A témáról bővebben: Csoma Mózes: Korea története: *A két koreai állam történetszemléletének összehasonlításával.* Budapest, Antall József Tudásközpont, 2018. 247-259. pp.
[37] Nagy Gábor: A véreskezű tábornokok, akiknek parancsára megtörtént a dél-koreai gazdasági csoda – *HVG360,* 2021. december 7.
[38] Az exelnöknek felelnie kell a sortüzért is. *Délvilág,* 1996. március 1.

biztonsági egység, valamint a rendőrség próbálta meg fenntartani a rendet a városban. A blokádhoz még csatlakozott a 3. légideszant dandár, a 31. gyalogos hadosztály és a 20. gépesített hadosztály. Minden katona 30 éles lőszert kapott, illetve már korábban kiképzéseken (Csungdzsung hadművelet) vettek részt, hogy képesek legyenek kezelni az eseményeket. A kvangdzsui hadműveletet is erről nevezték el Szangmu Csungdzsung hadműveletnek. Amikor a tüntetések erőre kaptak a városban, a hadsereg lángszórókat vetett be a lakosság ellen. A katonákat ólomgolyókkal látták el annak ellenére, hogy azokat már korábban betiltották nemzetközi szinten humanitárius okokból.[39] A felkelőkből álló milícia elsősorban építőipari munkásokból, kisműhelyek dolgozóiból, cipőtisztítókból, rongyszedőkből, utcai árusokból, pincérekből és alantas munkát végző munkásokból állt, de középiskolások és középkorú férfiak is voltak a tartalékos egyenruhát viselők között.[40]

2018 februárjában kiderült, hogy a katonaság McDonnell Douglas MD 500 Defender és Bell UH-1 Iroquois típusú helikopterekről lőtte a civileket.[41] Ugyanezen év novemberében a hadsereg elismerte, hogy a katonák szexuális erőszakot is elkövettek a felkelés során.[42]

2018 májusában megszólalt a 3. légideszant dandár egykori őrmestere is, egy Ju nevű úr, aki részt vett az eseményekben. Az őrmester és társai több tucat tüntetőt szedtek össze, majd vittek el katonai járművekkel. Május 21-én a volt kvangdzsui börtön területén ki szerették volna engedni a foglyokat, azonban kilencen addigra már meghaltak. A halál oka az volt, hogy a jármű egy közvetítő furgon volt, ablakok nélkül, így a foglyok nem kaptak levegőt és megfulladtak. Ju főnöke megkérte őt, és még 11 katonát, hogy temessék el a foglyokat. A katonák a holttesteket szalmazsákokba csomagolva és zsinórral megkötve előkészítették a temetésre. Este 8 vagy 9 körül a holttesteket egy szekérre rakták, és a börtön belső és külső falai közötti mezőre vitték őket. Néhány katona gödröt ásott ott. Hat testet három gödörbe temettek el, a maradék három holttestet pedig egy gödörbe. A kvangdzsui börtönt már egy titkos temetés valószínű helyeként azonosították. A kvangdzsui felkelés 1980. május 31-i vizsgálata során a hadiállapot-parancsnokság kijelentette, hogy 28 ember halt meg a börtön környékén. Ám az itt elhunytak közül csak 11 személyazonosságát erősítették meg, így 17 személyt a mai napig nem azonosítottak. Titkos temetéssel kapcsolatos állításokat számos ember állított fel, köztük Sin Szunyong, a 3. légideszant dandár 11. zászlóaljának őrnagya; egy Kim vezetéknevű törzsőrmester a 15. zászlóaljnál; és a börtönben akkoriban

[39] Han Kang: Nemes teremtmények. Budapest, Jelenkor, 2018. pp. 206.
[40] Kim Bullimore: South Korea's uprising against dictatorship - *Red Flag*
[41] Yeo Jun-suk: Panel confirms Army helicopters fired at protestors during Gwangju uprising - *The Korea Herald,* 2018. február 7.
[42] South Korea apologises for rapes during 1980 Gwangju protest crackdown – *BBC,* 2018. november 7.

fogva tartott két ember. E tanúvallomások, valamint egy térkép alapján, amelyet egy Kim nevű őrnagy, aki a 3. légideszant dandár főparancsnoksága volt, 1995. május 29-én rajzolt az ügyészek számára, amikor elmondta, hogy 12 holttestet temettek el a börtönben, a Május 18. Emlékalapítvány 2017 novemberében ásatást indított, de a két hónapos ásás ellenére sem sikerült megtalálni a temetkezési helyet. A börtön helyén jelenleg egy szennyvíztisztító telep működik, ezért valószínűleg az áldozatok már soha nem fognak előkerülni.[43]

2019 májusában az amerikai hadsereg hírszerző tisztje szerint provokátorok, beépült katonák is voltak a civilek között.[44] A katonák között voltak olyanok is, akik megőrizték az önuralmukat. Néhány ejtőernyős a hátán cipelte a sebesülteket a kórházhoz, majd a bejáratnál lerakta őket és visszarohant az őrhelyére. Voltak olyanok, akik amikor megkapták a parancsot, hogy lőjenek bele a tömegbe, a levegőbe céloztak, hogy ne találjanak el senkit. Amikor a katonák egymás mellé álltak szorosan, hogy eltakarják a külföldi újságíró kamerái elől a Tartományi Hivatalnál lefektetett holttesteket, és egy katonaindulót kellett énekelniük, az egyik katona azzal tűnt ki a többi közül, hogy csak hallgatott.[45] A katonák ennek ellenére azt a parancsot kapták, hogy a lehető legerőszakosabban lépjenek fel a civilek ellen, és aki ennek legjobban eleget tett, több százezer von jutalmat kapott. A kivezényeltek többsége a vietnami háborút is megjárta. Több szemtanú szerint a katonák alkoholos vagy kábítószeres befolyásoltság alatt követték el tetteiket.

A felkelés 40. évfordulója alkalmából tartott beszédében Mun Dzsein volt dél-koreai elnök új tényfeltáró küldetést jelentett be, hogy megvizsgálja az államilag felhatalmazott elnyomással kapcsolatos számos megválaszolatlan kérdést. A korábban emberi jogi ügyvédként működő Mun Dzsein maga is foglalkozott a tüntetések körüli jogsértések felderítésével.[46] Elnökválasztási kampánya során ígéretet tett a túlkapások kivizsgálására, 2017-es hatalomra jutása óta pedig több nyomozás indult a katonai diktatúrák idején elkövetett jogsértések ügyében.[47]

Emlékezés a felkelésre

A felkelés 1987 óta viseli a Kvangdzsu-felkelés nevet hivatalosan, ellentétben a Cson Du Hvan-rezsim idején használatos Kvangdzsu-lázadással. 1997 óta nemzeti emléknap Dél-

[43] Jung Dae-ha: Victims of 1980 Gwangju Uprising buried secretly during the night, witness says – *Hankyoreh,* 2018. május 20.
[44] Jung Da-min: 'Chun Doo-hwan ordered 1980 massacre shooting' – *Korea Times,* 2019. május 15.
[45] Han Kang: Nemes teremtmények. Budapest, Jelenkor, 2018. pp. 212.
[46] Kim Bullimore: South Korea's uprising against dictatorship - *Red Flag*
[47] MTI:A kvangdzsui mészárlásra emlékezett Dél-Korea – *Hírado.hu,* 2020. május 18.

Koreában május 18-a. Ebben az évben nyitották meg a felújított Május 18. nemzeti temetőt, és egy emlékparkot is létrehoztak itt. 2011 óta a felkelés archívumai az UNESCO Világ emlékezete programhoz tartoznak.

A kvangdzsui felkelést és az azt megelőző és követő történelmi időszakot számos művészeti alkotás feldolgozta. A könyvek közül megemlítendő Han Kang Nemes teremtmények (Human Acts) című műve, amely a felkelés lélektani hatásait mutatja be. Az írónő elolvasta a felkelésről szóló dokumentumokat, felkereste a helyszíneket és az emlékhelyeket, beszélt a résztvevőkkel mindkét oldalon, hogy regénye minél hitelesebb lehessen. 2021-ben bemutattak egy sorozatot Youth Of May címmel (Május ifjúsága), ami egy, a felkelés idején kibontakozó szerelmi történet. 1999-ben jelent meg a Peppermint Candy (Mentolos cukorka) című filmalkotás Li Csang Dong rendezésében, amely egy nehéz sorsú ember életútján keresztül összefoglalja Dél-Korea történelmét 1979-től egészen 1999-ig. Egy német újságíró, és az őt szállító taxis kerülnek bele az eseményekbe A Taxi Driver (Egy taxisofőr) című filmben, ami 2017-ben a második legnagyobb bevételt hozó film volt Dél-Koreában. Ugyanebben az évben mutatták be az 1987: When The Day Comes (1987: Amikor eljön a nap) című alkotást, amely a júniusi demokratizációs küzdelmet mutatja be. A film igaz történeten alapul, Pak Dzsong Cshol emlékére készült, és kilencszeresen díjnyertes. 2020-ban jelent meg a Pak Csong Hi elnök halálát megelőző 40 napot bemutató The Man Standing Next (A mellette álló férfi) című film, amely 1990 és 1992 között megjelent tényfeltáró írásokból született.

Befejezés

Ahogy említettem, a felkelésnek mai napig számos vitatott és ismeretlen részlete van, amelynek felfedése és kivizsgálása a mostani és a következő dél-koreai kormányok, valamint az ezzel foglalkozó hazai és külföldi szervezetek és történészek feladata lesz a jövőben. A felkelés 1987-ig tabutéma volt, de később a saját megélhetésüket tartották szem előtt a koreaiak a fellendülő ázsiai államban, már nem igazán foglalkoztak a demokratizáció kérdésével. Ennek ellenére a dél-koreai nemzet tisztában van azzal, hogy a koreai demokratizáció Kvangdzsu barikádjain született meg és a fiatalok és munkások, polgárok vére nem hullott hiába. Ezért Kvangdzsut, ameddig Korea fennáll, „a koreai demokratizáció szülőföldjeként” fogják emlegetni.

Bibliográfia

Szakirodalom

- Csoma Mózes: Korea története: *A két koreai állam történetszemléletének összehasonlításával.*
Budapest, Antall József Tudásközpont, 2018.
- Gazdag Ferenc – Remek Éva: A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg – Campus, 2018.
- Han Kang: Nemes teremtmények. Budapest, Jelenkor, 2018.
- The May 18 History Compilation Committee of Gwangju: The May 18 Gwangju Democratic Uprising. Gwangju, The May 18 History Compilation Committee of Gwangju, 2013.
- Leitich, Keith. "Kwangju Uprising." Encyclopedia of Modern Asia, edited by Karen Christensen and David Levinson, vol. 3, Charles Scribner's Sons, 2002, pp. 417-418.
- Dolan, Thomas P. "Democratization—South Korea." Encyclopedia of Modern Asia, edited by Karen Christensen and David Levinson, vol. 2, Charles Scribner's Sons, 2002, pp. 264-266.
- "Chun Doo Hwan." Encyclopedia of World Biography, 2nd ed., vol. 4, Gale, 2004, pp. 45-47.
- "Kim Dae-jung." Encyclopedia of World Biography, 2nd ed., vol. 9, Gale, 2004, pp. 3-4.
- "Kim Young Sam." Encyclopedia of World Biography, 2nd ed., vol. 9, Gale, 2004, pp. 9-10.
- "Chung Hee Park." Encyclopedia of World Biography, 2nd ed., vol. 12, Gale, 2004, pp. 99-102.
- "Roh Tae Woo." Encyclopedia of World Biography, 2nd ed., vol. 13, Gale, 2004, pp. 253-255.
- "Syngman Rhee." Encyclopedia of World Biography, 2nd ed., vol. 13, Gale, 2004, pp. 117-120.

Korabeli sajtó (Az Arcanum Digitális Tudománytár felhasználásával)

- A dél-koreai felkelők felhívása. *Népszava,* 1980. május 23.

- A dél-koreai hadsereg benyomult Kvangzsu tartományi székhely külvárosába. *Népszabadság,* 1980. május 27.
- A dél-koreai hadsereg folytatja az előnyomulást. *Népszava,* 1980. május 27.
- A hadsereg visszafoglalta Kvangzsut. *Népszava,* 1980. május 28.
- A lakosság tart a hadsereg bosszújától. *Magyar Hírlap,* 1980. május 24.
- Amerikai repülőgép-anyahajót irányítottak Dél-Korea partjaihoz. *Népszava,* 1980. május 25.
- Az exelnöknek felelnie kell a sortüzért is. *Délvilág,* 1996. március 1.
- Cson, az új diktátor. *Világesemények Dióhéjban,* 1980. október 1.
- „Cson elnök nem győz le engem". Interjú Kim De Dzsunggal. *Nemzetközi Szemle,* 1985. április 1.
- Ejtőernyősök zárták körül Kvangzsut. *Esti Hírlap,* 1980. május 26.
- Kétszázezer fegyveres tüntető. *Magyar Szó,* 1980. május 23.
- Kijárási tilalom Kvangzsuban. *Népszava,* 1980. május 29.
- Megdöbbentő részletek a dél-koreai hatóságok véres megtorló akcióiról. *Népszabadság,* 1980. június 7.
- Polgárháborús méreteket öltöttek a dél-koreai összecsapások. *Népszava,* 1980. május 22.
- Szöuli vendég Pesten. *Ország-Világ,* 1989. február 22.
- Újabb kormányellenes megmozdulások. *Népszava,* 1980. május 30.
- Véres összecsapások Dél-Koreában. *Népszava,* 1980. május 21.
- Vihar Dél-Koreában: Bibircsók egy modell képén. *Heti Világgazdaság,* 1980. május 31.

Internetes anyagok (Az utolsó letöltés ideje minden esetben 2023. január 2.)

- Kwangju Uprising - South Korean history - *Britannica* (https://www.britannica.com/event/Kwangju-Uprising)
- Jung Dae-ha: Victims of 1980 Gwangju Uprising buried secretly during the night, witness says – *Hankyoreh,* 2018. május 20. (http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/845443.html)
- „The May 18 - Gwangju Democratic Uprising" - *Libcom.org,* 2016. október 27. (https://files.libcom.org/files/May-18-Gwangju-uprising.pdf)
- Nagy Gábor: A véreskezű tábornokok, akiknek parancsára megtörtént a dél-koreai gazdasági csoda – *HVG360,* 2021. december 7. (https://m.hvg.hu/360/202148__delkorea_multja__diktatorok_oroksege__gazdasagi_csoda__valamit_valamiert)

- Csoma Mózes: A Koreai-félsziget politikai viszonyai és azok biztonságpolitikai aspektusai – *Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem,* Hadtudományi Doktori Iskola, 2006. (https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12047/ertekezes.pdf;jsessionid=296E9798CA3477CE626AFC891CBD698E?sequence=1)
- A gvangdzsu-i mészárlás – 1980. május 18. - *September In Seoul,* 2013. május 18. (https://septemberinseoul.wordpress.com/2013/05/18/a-gvangdzsu-i-meszarlas-1980-majus-18/)
- South Korea apologises for rapes during 1980 Gwangju protest crackdown – *BBC,* 2018. november 7. (https://www.bbc.com/news/world-asia-46123548)
- MTI:A kvangdzsui mészárlásra emlékezett Dél-Korea – *Hírado.hu,* 2020. május 18. (https://hirado.hu/kulfold/cikk/2020/05/18/a-kvangdzsui-meszarlasra-emlekezett-del-korea#)
- Yeo Jun-suk: Panel confirms Army helicopters fired at protestors during Gwangju uprising - *The Korea Herald,* 2018. február 7. (http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180207000802)
- Jung Da-min: 'Chun Doo-hwan ordered 1980 massacre shooting' – *Korea Times,* 2019. május 15. (https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2019/05/356_268845.html)
- Moon Chung-in: *Understanding Korean Politics* (Coursera kurzus) (https://www.coursera.org/learn/understanding-korean-politics)
- Claire Lee: Nearly 40 years after Gwangju Uprising, families of missing victims sign up for DNA registration – *The Korea Herald,* 2018. május 17. (https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20180517000792)
- Jung Yoon-sik: "시민들에게 총부리를 겨눌 수는 없다"…발포 거부로 고문당했던 5·18 영웅 故 안병하 – *SBS News,* 2017. augusztus 28. (https://news.sbs.co.kr/news/endPage.do?news_id=N1004362636)
- Kim Bullimore: South Korea's uprising against dictatorship - *Red Flag* (https://redflag.org.au/node/7232)